

Naročnina za celo leto K 2.—. — Posamezna številka velja 3 krajcarje. — Naročnina se tudi na pol leta plačuje in se mora poslati v naprej. Cena oznanil je za 1 stran K 32.—, $\frac{1}{2}$ strani K 16.—, $\frac{1}{4}$ strani K 8.—, $\frac{1}{8}$ strani K 4.—, $\frac{1}{16}$ strani K 2.—, $\frac{1}{32}$ strani K 1.—. — Pri večkratnem oznanilu je cena posebno znižana. — Za oznanila (inserte) uredništvo in upravnništvo ni odgovorno. — Uredništvo in upravnništvo je v Ptuj v gledališkem poslopju. — Štajerc izhaja vsaki drugi petek, datiran z dnevom naslednje nedelje. — Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj. — Rokopisi se ne vračajo in se morajo najdalje do ponedeljka pred izdajo dotične številke vposlati.

Štev. 25.

V Ptuj v nedeljo dne 13. decembra 1903.

IV. letnik.

Našim naročnikom!

Novo leto se bliža, prosimo toraj naše cenjene naročnike, blagovolite nam zaostalo naročnino pravočasno vposlati in naročitev obnoviti, da se dopošiljanje lista ne prekine, in da nam prihranite neljubo opominjanje in mnogo zamudnega dela! Novonaročniki naj dopošljejo **natančen naslov z njih imenom, stanovanjščem in zadnjo pošto**, stari naročniki pa naj dostavijo samo številko, ki je na naslovnem traku, vpošlje se tista z napisom „**Štajerc v Ptuj (Pettau)**“. Naprednjaki, razširjajte naš list!

Po njih dejanjih jih bodeite spoznali.

V našej zadnji številki smo na kratko poročali, da je bil dne 25. m. m. bivši dolgoletni tajnik okrajnega zastopa celjskega, Jožef Kozem, od porotnega sodišča v Celju krivim spoznan in obsojen na 5 let težke ječe. Danes si hočemo to zadevo malo natančneje ogledati.

Čudili smo se s kakšno samozavestjo in hladnokrvnostjo je Kozem doprinašal svoja poneverjenja in goljufije v posameznih slučajih, a strmeli smo, ko se je v teku obravnave dognalo, da so se dotična zločinstva dogajala že pred desetimi leti, trajala toraj skozi celih deset let, brez da bi merodajni gospodje nadzorovalci o njih kaj slutili. „Znamenja bodeite videli“ beremo v evangelju, in ta znamenja je priprosto ljudstvo tudi zapazilo. Šepetalo si je različne slutnje, katere so se zdaj popolnoma uresničile, že dalje časa, in jako dvomljivo se nam

zdi, da bi ta „vox populi“ — glas ljudstva v takem malem mestu, kakoršno je Celje, ne prišel tudi do ušes načelnika, enega ali drugega odbornika okrajnega zastopa Celjskega. Ta „znamenja“ so bila tako očitna in tako nenavadna, da so morala pozornost vsacega človeka, ki ima le količkaj oči odprte, le trohico zdrave pameti in lastnega razsodka, na se obrniti. Kdor jih je prezrl, biti je moral ali hotel biti slep. Kozem-ova eleganca, njegova razkošnost in potrata je vendar bila tolika, da se nikakor ni mogla z njegovimi dohodki primerjati. Kdor ima samo 80 gld. mesečne plače, pa ima zazun sebe še za obitelj skrbeti, nikakor ne more v javnosti tako nastopati, kakor je svoječasno Kozem; imeti mora privatnega premoženja ali pa zdatne postranske zaslužke. No, tega nobenega Kozem ni imel, glavni in edini njegov zaslužek je bil pri okrajnem zastopu. Ker pa si Kozem pravičnim potom ni znal ali ni zamogel denarja pridobiti, storil je to krivičnim potom, na katera ste ga neomejena zaupnost in neskončna malomarnost njegovih predpostavljanih zvabile.

Njegova poneverjanja se začenanjo z 31. julijem 1893 in se končujejo z mesecem junijem letošnjega leta. Posamezni čini se nanašajo na ponarejanje podpisa načelnika okrajnega zastopa dr. Serneca, na popraviljanje plačilnih pol za dviganje mesečnih svot pri c. k. glavni davkariji v Celju, nekatere točke pa na poneverjanja, oziroma goljufijo pri oddaji bakrene galice. Imel je zmiraj po dve poli, pravo in pa ponarejeno. S ponarejeno polo, na katerej je bila večja svota nastavljena, je dvignil denar v davčnem uradu, s polo z manjšo svoto pa je istega načelniku okr. zastopa izročil. Načelnik dr. Sernec in podnačelnik dr. Dečko sta za slučajne potrebe okr. zastopa dobivala pri

Celjski posojilnici posojila na takozvane „bone“. Tudi te-le je Kozem spretno ponarejal, ter si vzdignjeni denar prisvajal. Vsota vseh poneverjenih zneskov dosegla je višino 42.904 K. Obtoženec je tudi priznal, da je računске zaključke okr. zastopa ponarejal. Vso to samooblastno ravnanje Kozemovo je trajalo, kakor že povedano, celih deset let. Ali ni to strahšanska, neodpustljiva malomarnost in zanikernost od strani načelnika, oziroma podnačelnika in posredno tudi odbornikov. Škandal!

Okrajni zastop Celjski, ki je zadnja leta popolnoma v rokah narodnih prvaških dohtarjev in njih pristašev, se je ob tej priliki pokazal v pravej luči. Gospodje, ki se vedno in vedno nazivajo ali pustijo nazivati dobrotniki, svetovalci in voditelji naroda, so razšemljeni, pokazali so, kolikor jim je mar za blagor svojih volilcev, svojih ob času volitev toli ljubljenih rojakov, pokazali so, kako da so pripravljeni vse svoje moči darovati za povzdigo in napredek prebivalcev njim v oskrbo zaupanega in izročnega okraja.

Še toliko si ne vzamejo časa, da bi edinega človeka, ki ima s tisočaki, nabrani večinoma iz žuljavih kmetijskih rok, opraviti, zdaj pa zdaj malo nadzorovali, ter se prepričali, da se denar tudi v ta namen obrača, v katerega je postava dovolila pobirati, oziroma terjati. Da, terjati, če treba tudi s silo! Bog zna, koliko kravic se je cenilo in prodalo revnim in stiskanim davkoplačilcem, ko niso zamogli ob določenem času predpisani davek odrajtati, kateri v visokih odstotkih tudi okrajne doklade obseza. Koliko zdihljajev in solz so morebiti ravno ti tisočaki povzročili, katere je Kozem v družbi lahkomišelnih pajdašev in lahkoživnih „gospa“ in gospic brezvestno zapravljal. Za svoja krivična dejanja bode se moral sicer ostro pokoriti, ali škodo, ki jo je celemu okraju povzročil, ne bode zamogel poravnati, še do polovice ne. Kriv vseh odkritih zločinov je bil sicer Kozem sam spoznan, a zakrivali so jih posredno tudi tisti gospodje, kojih služabnik je obsojenec bil; n jih brez-

bržnost in malomarnost je omogočila, da so se zgoraj navedena hudodelstva dogajala v takej meri in toliko časa!

Vprašamo toraj: kdo bode poravnal škodo, po Kozemu povzročeno okraju Celjskemu? Morda davkoplačilci Celjskega okraja? Mar-li dežela ali država? Da se to ne bode zgodilo, zato bo treba pravočasno skrbeti. Gospodje, ki se tako malo za to brigajo, kako se z njim zaupanim denarjem ljudstva ravna, naj bodo tudi na odgovor poklicani ter zapravljen premoženje okraja iz svojega žepa nadomestijo. Upati si doizvoljujemo, da storé to iz lastnega nagiba, a pričakovati si tega zanesljivo ne upamo, ker je nas skušnja že čestokrat učila, kako sebični znajo biti „ljubljeni“ naroda, ako se reče mošnje odpreti, akoravno to morala ali nujna sila ali pa zakonito utemeljeno povelje višjih oblasti neobhodno zahteva.

Take ljudi si zbere ljudstvo takorekoč za svoje gospodarje in varuhe svojih pravic! Obljubijo vam vse mogoče in nemogoče olajšave vaših teženj in vaših bremen, zaprisežejo celo cesarju neomajivo zvestobo in natančnost v izpolnjevanju njim izročenih dolžnostij in skrbi, cesar jih zaupljivo v njih službi potrdi — in kaj potem? Pozabijo na svoje obljube, ne mislijo na svojo prisego in posledica temu je škandal, kakoršnega smo ravnokar doživeli. Na noben način so ne da njih grozna malomarnost opravičiti, prikriti ali celo vtajiti, njih brezvestnost je očitno razkrita, njih zanikernost od vsacega obsojena! Da bi se ta očitanja tikala priprostega kmeta, lahko bi se tedaj jemala v poštev njegova nevednost v poslovanju v obče in knjigovodstvu posebej, opravičevalo bi vsaj deloma nepovoljno poslovanje neznanje njegovih dolžnostij, ali pri učenih ljudeh kakor so dr. Sernec, dr. Dečko, dr. Hrašovec o pomanjkljivosti k temu poslovanju potrebne izobrazbe ne moremo govoriti. Popolnoma so si bili svesti svojih dolžnostij, a zanemarjali so jih.

Ko se je pred nekaterimi leti tajnik tedanjega

Župnikov fant.

Iz pisem nekega kmečkega duhovnika. Nemški spisal P. K. Rosegger.
Ponatis prepovedan.

(Dalje.)

Podala sva se zopet na pot. Ko vidim, da mala dekla ne mora z lahkega svojo culo na hrbet vzdigniti in da se bi ji moralo pri tem pomagati, sem ji skoraj očital, zakaj da je tako težko naložila.

Ona pa mi odgovori: »Kaj še, saj potrebujemo. Vrečica moke, pa lonček zabele za zedmino. Veliko ljudi pa tako ne bode. Potem mi je še tudi naročila, naj prinesem nekaj platna za mrtvaško pregrinjalo. — Kaj takega zares nimamo pripravljene. Na nekaj pa sem po neumnem še vendar pozabila. Govorila naj bi z grobarjem; z nakupovanjem pa sem se tako zamislila, da sem na tega čisto pozabila.«

»Za božjo voljo, saj še vendar ne bo na to prišlo«, jo olažim, »in če tudi, saj se bodo našli ljudje, ki bojo to oskrbeli.«

»Ona pač hoče vse sama urediti, pa ji tudi ni mar, ako pogreb nekaj več stane, samo da je dostojen« reče dekla.

»Ima pa denarja?«

»Seveda. V nedriju ga ima všitega. O Malem šmarnu je imela celih devet goldinarjev; Od tistihmal je sicer enkrat

izparala, pa veliko ne more manjkati. Jaz ne vem.« Tako pripoveduje mala dekla in šla sva naprej. Tema je nastala, pot naju pelje navzdol, navzgor in spet navzdol; ona mi spredaj sveti. Nakrat ne more več dalje, vedno hoče počivati in meni ni preostajalo drugega, nego da ji odvezamem culo. Pred seboj Najsvetejše, za seboj moko, zabelo in mrtvaški prt, tako sem korakal naprej.

Proti polnoči dospeva do male hišice, ki stoji ob potoku, okoli je nekaj njiv in travnikov, po drugod pa gozd. V hišici je vse v redu spravljeno in čedno. Na belopokritej mizi stoji sveča iz loja in pa razpelo. V postelji leži bolnica, ki je še precej mlada, v zibelki poleg nje pa majhen otrok. Ko me bolnica zagleda, stegne roke — prav suhe so bile — ter razveseljeno zakliče: »Hvala Bogu! Toraj mi je vendar sreča mila!«

Ko sem si malo odpočil, rečem dekli, naj gre ven v kuhinjo in naj moli. Nato se bolnica spove in prejme zakrament svete pokore in poslednjega olja.

Moral sem malo pojužnati, pa sem bil tudi potreben. Ko sem s tem gotov in se hočem odpraviti, še bolnico malo tolažim in spodbujam, prime me ta za roko ter mi razodene, da ima še nekaj važnega z menoj govoriti. Predno pa zamore spregovoriti, se začne natihoma jokati. Vsedem se k njej ter čakam, da se ona spet osrči. — Potem mi sledeče pove.

okrajnega zastopa, ki je bil v naprednjaških rokah, poneverjenja sumil, zagnali so klerikalci takšni vik in krik, neutemeljeno sumičenje razglašali so kot izvršena dejstva in pripravili dotičnega uradnika do obupnosti, da si je revež življenje vzel. Pozneje se je vsa zadeva razkrila kot izmišljena, a žrtev hinavske klerikalne druhali se ni mogla nazaj k življenju obuditi. A kaj jim to mar; trdno se držé pravila, smoter posvečuje sredstva, ne gledajo na to, ali delajo s svojim početjem komu krivico ali ne, ali tirajo ž njim v pogin posameznike, družine ali cela ljudstva. Zgodovina nam o tem jasno priča.

Kmetje spoznavajte vendar s časom te gospode, ki se vam ob času volitev toliko hlinijo in hvaliti pusté kot vaši prijatelji in rešitelji! Povejte vsakomur v lice, da v prihodnje niste voljni dajati svojega zaupanja njim, ki ga na tako nečuvenci način zlorabijo. Spametujte se in zavedajte, postanite prosti klerikalnega nasilstva ter se oklenite s trdnim zaupanjem in popolnim prepričanjem naprednjaške stvari, ki edina vas zamore rešiti iz krempljev vaših izkoriščevalcev, farških hujskačev in pervaških dohtarjev!

Našim kmetom.

Klerikalni hujskači trobijo v svet, da si je Nemec osvojil naša mesta, kmet pa da mora trdo delati zunaj na deželi. To je gola laž. Saj vsakdo vidi in ve, da tudi po mestih žive Slovenci, med temi je mnogo prav imovitih. Kakor smo že v prejšnem odstavku rekli, prisiljen je mestjan k občevaranju s tujci, v naših krajih v prvi vrsti z najbližnjimi sosedi, Nemci. Obrtnija v naših krajih še ni tako razvita, da bi zamogla vsem potrebam domačinov zadostovati. Kupovati moremo toraj razne obrtnijske izdelke pri tujcih. Pri kupčiji pa se prav težko godi, ako se prodajalec in kupec ne razumeta povoljno, ako govorita vsak svoj jezik. Naravni zakon pa je tak, da se mora vedno in povsod slabejše močnejšemu, manjše večjemu

Rada bi umrla, ko bi le otroka ne bilo. Oče je moral meseca majnika k vojakom in je v bitki pri Sađovi padel. Ona sama je z Bavarskega, je brez sorodnikov, hiša, v kateri bo umrla, tudi ni njena last. Mala Marija je edina, ki je pri njej ostala, akoravno ne dobiva plače, temuč samo najskromnejšo hrano, pa dekla je tudi uboga in ko bo ona — bolnica — umrla; kaj bo z otrokom?

Otrok spi s svojim okroglim rudečim ličcem v zibelki, gledam ga ter si mislim: Ne slutiš, revna, zapuščena stvarica, kaj se sedaj za te godi.

Pač moram reči: Tako resno večni Bog še pač nikoli ni terjal od mene ljubezni do bližnjega, kakor v tej uri. Dolgo in močno so se v meni čutstva nagibala zdaj na to, zdaj na ono stran; različni ugovori in izgovori, a konečno sem moral reči: »Ljuba žena! Zavoljo vašega otroka lahko mirno umrete. Otrok bode prišel k dobrim ljudem, ki ga bodo tako radi imeli in vzgojevali, kot da bi bil njih lasten, naredili bojo ž njega zdravega in poštenega človeka. Če bi pa nikogar ne našel, vzel ga bodem jaz k sebi.«

Zdaj hlane za mojo roko, potegne jo k sebi, poljublja jo s solzami, ter ihté reče: »Bog plačaj Vam! Bog plačaj Vam! Častiti gospod, ako me Bog k sebi vzame, molila bodem neprenehoma sa vas. Tolika dobrota! Tolika sreča!«

Seveda, sreča tudi za me. Nikdar še nisem se čutil tako

podati, se po njem uravnati. Nemški narod je mnogo, mnogo številnejši kakor slovenski, imel je že svoj jezik skoraj popolnoma olikan, ko se še o slovenski literaturi ali slovstvu sploh ni zamoglo govoriti. Naravno in samo ob sebi je toraj umevno, da so se začeli Slovenci, osobito mestjani nemščine učiti v svrhu lažjega občevaranja s sosednimi Nemci. Seveda se je tudi v teku časa v posameznih mestih več ali manj tujcev naselilo, med temi obilo Nemcev. A ti niso prišli kot sovražniki slovenskega ljudstva, temuč kot miroljubni ljudje, ki želijo se svojimi novimi somestjani oziroma sodeželjani v slogi in zastopnosti živeti, ter njih krajevne šege in običaje spoštovati. Ako so okolščine neobhodno zahtevale, priučili so se tudi čestokrat jeziku svojih novih sosedov. Mestjani, kakor tudi razumnejši kmetje so dali svojo deco nemščine učiti, ker so razvidli in spoznali, da se le s pomočjo taiste dajo ugodnejše kupčije sklepati z Nemci, ki stojé kot odjemalci njih gospodarskih pridelkov v prvi vrsti. Slovenskih šolskih knjig še sploh ni bilo v tistem času, katerega imamo tukaj v mislih, redno izdajati in rabiti so se začele še le, ko je stopila v veljavo nova šolska postava od leta 1869.

»Fihposova« trditev: »kar je Slovencev po mestih in trgih, so le sužnji, so slabo plačani služabniki in bedni delavci« je lažnjiva in smešna ob enem, ker biti bi morali po takem v nekaterih trgih in mestih na Kranjskem, v katerih ni enega Nemca, ondotni prebivalci sami gospodje ali pa sami delavci. Da ni tako, se vsakdo lahko prepriča.

Smešno pa bi bilo, da ne rečem neumno, se uka nemščine braniti, ako je edini pripomoček ali pogoj za blagostanje posameznega človeka ta, da mora biti dotičnik Nemec, za pravovzeto, človek večš nemškega jezika; takega Nemca, kakoršnega skuša klerikalna banda predstavljati slovenskemu ljudstvu kot nekako strašilo ali grozno pošast sploh ni najti v naši domovini in tudi ne drugod na svetu, tak živi le v njih domišljiji. Pred petdesetimi leti, ko še ni

dobrotljivega, krščanskega in velikega, kakor v tej noči. Dobro delo storiti je vendar najboljšo, kar zamore človek na tem svetu imeti. Še nikoli se nisem kesal, če sem za ljudi kaj žrtvoval, pogosto pa, ako sem to opustil. Na temu najbolje spoznam, da biva Bog v nami.

Dotaknil sem se še mehke in hladne ročice otrokove, nato pa vzel od ženske slovo. »Na svidenje v večnosti!« je rekla, meni pa se je zdelo, kakor da bi bila v mislih dostavila: Tamkaj bodem mojega otroka od tebe nazaj terjala.

Zjutraj ob osmi uri, ko utrujen domu pridem, stalo je pred cerkvenimi vrati nekaj ljudi. Prišli so k masi.

Celi dan nisem imel počitka, tedaj hočem zvečer malo preje v posteljo. Komaj pa sem se vlegel na perje in se srečnega čutil — kar nekdo na vrata potrka.

Una mala dekla je prišla, pripoveduje, da je čevljarka umrla, prinesla pa mi je tudi otroka.

H krati me je minil ves spanec. Hitro pokličem mojo gospodinjjo ter ji stvar razložim, ker že je vlekla obrvi kvišku. Potem mora biti posteljca za otroka; v svoji sobi ga moja gospodinja noče imeti. Imam predal, v katerem so shranjena stara mašna oblačila, ta se mora izprazniti, v kuhinjo zanesti, ž njega se mora postelja napraviti za otroka, stara dekla naj bo pri njemu. — To za prvo noč.

Deček je, ime mu je Teodor, po našem Bogdan (ali po-